

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд на тема

„Девиантни модели на участие в местната власт“

на Люба Динкова Спасова

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Специалност Социология /05.13.01/,

Научно направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Изготвил доц. д-р Анна Мантарова, ИИОЗ при БАН

Разработеният дисертационен труд е посветен на тема, чиято актуалност и значимост са безспорни и безусловни. Реалностите на прехода в България създадоха специфичен феномен – бизнесмени, за чиято репутация е широко известно, че е натоварена с морално, а и правно неприемливи, дори криминални действия, изпълняват едни или други роли в управлението на местно равнище. Те придобиват власт, която не се вмести в нормативно определени модели и рамки. Открито пренасят нелегитимни практики от извънполитическия си живот в политическата дейност и въпреки това немалка част от гражданите одобряват дейността им и под една или друга форма изразяват своята подкрепа към тях.

Съществуването на такива девиантни модели на участие във властта има многобройни и многообразни отрицателни ефекти по отношение на политическото поле и неговия интегритет, а също и на обществото като цяло – засягат се моралните основания на социалната система, повлияват се ценностно-нормативните системи на обществото - ефекти, които правят необходимо изследването им и въвеждането на съответни корективи в социалната практика.

Дисертационният труд на Люба Спасова е структуриран на увод, изложение в три глави, заключение, списък с използвана литература и единадесет приложения. Общият обем е 312 страници, от които 218 е основният текст. Цитираните източници включват 130

източника на български език, 74 на английски език и 12 от интернет, 2 стенограми и 2 други. Приложенията съдържат информация от статистически източници и от проведените от авторката емпирични изследвания. Структурно дисертацията е много добре конструирана – балансирана е, обхванати са и развити в логическа последователност всички основни проблемни полета на изследваната тема.

В Увода много съдържателно и прецизно са представени целите и задачите на работата, обекта и предмета на изследване, основните хипотези (които определено са оригинални), дефинирани са основните понятия, очертани са ограничителните рамки на изследването. Изложена е тезата на авторката: „Девиантните модели на участие в местната власт са предизвикани от и са успешни преди всичко заради множеството инкорпорирани в хабитусите структури и произтичащото от това разминаване в ценностните и морални кодове, което води до поведение, ориентирано по противоречащи си схеми. За успешността на моделите, индикатор за която е отношението към субектите и тяхното поведение, съществено значение има дали се приоритизират и актуализират характерните за полето норми, определящи целите или нормите, определящи средствата за постигането им” (с. 5).

В първата глава - „Общи теоретични основания”- са разгледани в оригиналния им контекст и са проблематизирани с оглед на релевантността им към изследвания в дисертационния труд феномен основни понятия и конструкти, върху които се базира разработеният от авторката теоретичен модел: аномия (Дюркем, Мъртън, Меснер и Розенфелд, Робинсън и Мърфи), напрежение (Мъртън, Агню), адаптация (Мъртън), социална връзка и социален контрол (Хирши), хабитус и поле (Бурдийо), структурни дупки (Бърт), субкултури (Коен, Милър, Волфганг и Феракути, Кловард и Олин), скрити под повърхността ценности (Матза и Сайкс). Тази част на работата впечатлява силно със задълбоченото вникване в детайлите и нюансите на отделните концепции и с умението да се изведе онова от тях, което има най-голям евристичен потенциал с оглед на конкретните изследователски задачи. Определено следва да се отбележи, че фокусирането на авторовото внимание към Бурдийо, който традиционно не се свързва с изучаване на девиациите. Но в неговата конструкция за социоанализа Л. Спасова вижда значителен евристичен потенциал, който умело използва в работата си.

Във втора глава е представен конструираният за целите на анализа авторов теоретичен модел за интерпретация на девиациите, и в частност, за обяснение на възникването на и одобрието за девиантното участие в местната власт. В тази част на дисертационния труд са

основните теоретико-методологични постижения на авторката. Тя прави важни теоретични изводи, които обогатяват социологическата теория на девиациите и са надеждна и перспективна основа за емпирично изучаване. В цялата част особено силно личи оригиналността на мисленето на дисертантката. Тук са разгледани основни и определящи социалната реалност процеси и явления, кореспондиращи с по-общите тези и положения в теоретичния модел и е показана неговата приложимост в един конкретен анализ.

Третата глава съдържа анализ на конкретни случаи на два типа девиантно участие в местната власт, чийто емпиричин корелат са моделът „Дупница” и моделът „Велинград”. Многогранно, задълбочено и аналитично е представен социалният контекст и е показано как той прави възможна появата на тези модели. Тук са изложени и анализирани резултатите от осъществени от самата авторка емпирични изследвания. В рамките им, чрез интервюта и анализ на съдържанието на вестници за един продължителен период (така че да се обхване пълното развитие на девиантните модели), се очертават двете страни в дискурса и се представят основните противоречия в образите и ролите, проследяват се особеностите на представянето на девиантните модели и на реализиращите ги субекти в медиите. Анализирани са позициите на гражданите спрямо девиантните модели и субекти, представени са основните типове отношения, систематизирани и анализирани са мотивите за одобрение и неодобрение.

В заключението си авторката умело обобщава основните резултати и изводи от своето изследване и фокусира върху основните акценти.

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд, прецизно са формулирани и приносите на автора.

Като обобщение за дисертационния труд мога да кажа, че от него личи детайлно и задълбочено познаване на социологическата теория по проблема за девиациите и тя се използва умело за обосновка и развитие на собствени идеи. Привличат се обяснителни модели и от други области и се ползва техния евристичен потенциал. В цялата работа личи умение да се организира материала, да се извеждат акценти, да се следва логическата линия на разгръщане на изследователския процес. Много компетентно се използва богат набор от статистически методи за обработка на информация.

Като най-важни приноси бих открила:

Разработването на оригинален теоретичен модел на един емблематичен и показателен за социалната ситуация феномен - девиантни модели на участие в местната власт. Обяснени са механизмите на възникване на девиациите и на тяхното

нормализиране. Обосновани са авторски дефиниции на понятията за девиация, девиантно поведение и успешност на девиантните модели.

Предложеният теоретичен модел е операционализиран до емпирични индикатори и е приложен и верифициран успешно в емпирично изследване, напълно отговарящо на всички научни стандарти.

Очертани са основни взаимовръзки и зависимости между социалния, икономически и културен контекст и девиантните модели в полето на политиката. Идентифицирани и анализирани са механизми и специфики на формиране на отношението към девиантните модели на участие в местната власт и техните субекти и е проследено влиянието, което това отношение има върху принципното отношение към този тип феномени.

Въз основа на емпиричните данни от изследването в конкретен план са идентифицирани елементи от мотивационния механизъм на изграждане на отношение към девиантните модели и субекти, които биха могли да бъдат използвани като индикатори в бъдещи изследвания.

В заключение, като още веднъж подчертавам безспорните положителни качества на дисертационния труд, считам, че има всички основания на Люба Динкова Спасова да бъде дадена образователната и научна степен „доктор” по социология.

29.08.2013 г.

А. Мантарова